

zern, ktere so morebiti mnogo tisuč let pokrite ležale v grobu, od sončnih žarkov ne razsvetljene, davnej pozabljene od ljudi. Francoz jih je vzel seboj, in vernivši se v domovino leta 1849 je on teh 5 pšeničnih zern vsadil v rodovitno zemljo, radoveden, jeli bodo nicali ali ne?

Lejte čudo! Izniknile so, rastle so, ter pognale iz 5 zern 5 bilk, ktere so bile po 7 čevljev dolge, in kterih vsaka je imela mnogo prelepkih klasov. Iz teh klasov se je pridobilo 1200 zern. Vsled tega nepričakovanega uspeha je nek umen kmetovavec, gosp. Drouillard, leta 1850 poskušal od tega zernja saditi na treh različnih krajih, in to na severni bolj merzli strani, v sredi in na južni bolj topli plati francozke dežele. Pridelal je mnogo mnogo lepe pšenice. Od toda so poskušali tudi drugi kmetovavci seme te staronove pšenice sejati. Ravnali so pa tako-le:

Polovico neke njive so s to egiptovsko pšenico posejali, polovico pa z navadno domačo. Perva — egiptovska pšenica — je dala 60 zern; druga — domača — le 15, v tem, ko navadni pridelek je komaj 8 zern. Zerno za zernom in po versti vsajeno (ne vsejano) dala je egiptovska pšenica 556terni dobitki!

Zdaj napravljajo na Francozkem s to pšenico vedno več imenitnega zernja.

Naloge deželnega odbora krajskega, gledé na zgodovinske in narodne pravice.

V zgodovinskih rečéh naše domovine in njenih starih pravicah dobro zvedeni gosp. dr. H. Costa nam je podal sledeči spis, ki ga je v poslednjem zgodovinskem zboru govoril, naj bi ga tudi v „Novicah“ razglasili. To toliko raji storimo, ker so v tem spisu razodete reči res beseda o pravem času. Tako-le se glasi omenjeni spis:

Deželne poslance naše čakajo marsiktere reči, ktere bo treba domovini v korist rešiti in v kterih bojo pokazati imeli svojo umnost, vednost in skušenost. Med najvažnije naloge deželnega zbora spada po mojem mnenju

pervič: da dobí krajnska dežela spet svoje stare meje, ki so po pravici njene bile sto in sto let in ki sem jih pod naslovom: „Die Gränzen des Kronlandes Krain“ v „Freihafen von Triest“ leta 1849 popisal, pa tudi v „Laib. Zeitg.“ je bil unidan o tem dober popis. Treba je, da se najpred polje pozná, ktero hočemo obdelovati ali za ktero hočemo delati;

drugo bo, da se deželi poverne njeno nekdanje ukoreninjeno (radicirano) premoženje, ktero je ali v državno kaso steklo ali pa se po drugih potih pogubilo; tu sem spadajo nekteri daci, nektere cestnine in mostnine, nektere naklade (imposti), nekteri namestki (aequivalenti). Treba je, da se to deželi spet poverne, ker vprihodnjič mora to vsem deželanom v dobro priti. Ne bo pa težko pravice do teh dohodkov skazati;

tretjič: vse želi polajšanja davkov; deželnim poslancom bo tedaj treba pozvediti: kako so nekdanj davke razpisovali in stirjevali, da to, kar je pravo in dobro bilo nekdanj, se gledé na sedanje čase v prevdarek vzame;

četertič: ker je gotova reč, zoper ktero ne more biti nikakošnega ugovora, da ljudstvo na Krajskem kakor vsako drugo ima pravico do šolske izomike, se mu tedaj morajo pomočki na roke dati, da se omikati more. Deželnim poslancom bo tedaj treba, to reč v svoje pomenke vzeti, da se dovelj ljudskih šol po narodnih potrebah in po potrebah sedanjega časa napravi, da se povzdigne omika in blagostan ljudstva našega. Tudi tu utegne preteklost, ki je mati sedanjosti, marsikak svét dati.

Postne préste.

Še se spomnim, kako radi smo kdaj šolarčki in tudi še učenci na viših šolah v postu po prestah segali, pa

nikdar takrat nisem tega mislil, kar bi zdaj, če bi presto vidil in jo jedel (povsod namreč ni te navade). Zakaj preste ravno v postu pečejo in kaj nam pomenijo?

Naši pobožni spredniki niso le sami iz otročje pokorščine do sv. matere katoliške cerkve sveti štiridesetdanski post v molitvi, svetem premišljevanji, zatajevanji samega sebe in dopernašanji družih dobrih del preživel, temuč so tudi skerbili in si prizadevali, tudi v sercu svojih otrok precej iz mladega ljubezen do te dobrotljive cerkvene zapovedi in sploh pobožnega duha obuditi. V ta namen so v postnem času svojim domačim posebne kruhke darovali; naredili so namreč tem kruhkam podobo dveh k molitvi sklenjenih rok, jih k goreči molitvi (preces) in spodobnemu obhajanju svetega postnega časa unemati.

Od tod tedaj ime „postne préste“ (Fastenbrezeln). In če presto prav pogledaš, ima posebno, kakor jih sém ter tjè po Gorenskem velike pečejo, res sklenjene konce razcepljene, kakor so persti na roki; če pa nima ravno pet cepov, je pred ko ne od tod, ker tisti, ki so jih pekli, niso vedili, kaj presta pomeni in učí. Gorenski.

Besedica o srenjskih volitvah.

Dragi odborniki, bratje moji! Ne zamerite mi, da opomnim naše dolžnosti, na ktere so nas sosedje naši zavezali, ko so nas za odbornike odbrali. Premišljevaje te dolžnosti se mi pred oči postavijo dolge rajde opominov za pravi red našega življenja. Naj pa tukaj omenim le nektere.

Pervič opomnim, da to ni nobena nova naredba, da se v srejnah može postavljajo za vižarje domačih manjših opravil. Kar jez vem, je ta naredba že stara blezo 3348 let, kar se vidi v 2. Mojzesovih bukvah, v 18. poglavji. Ko je namreč Mojzes izraeljsko ljudstvo iz egiptovske sužnosti izpeljal in je prišel z njimi v puščavo, in ko je madjanski duhoven Jetro, Mojzesov tast, to slišal, je prišel Mojzesa obiskat v puščavo. Enega jutra pa, ko se Mojzes vsede, da bi ljudstvo sodil, ktero je stalo od jutra do večera okoli njega, in ko je njegov tast Jetro vse to vidil, kar je imel opraviti, mu je rekel: „Kaj je to, kar delaš z ljudmi? zakaj sodiš sam, in vse ljudstvo čaka od jutra do večera?“ In Mojzes je odgovoril. „Ljudstvo pride prašat po božjem sklepu“. Jetro pa odgovori: „To ni dobro, kar delaš; odberi izmed vsega ljudstva zmožnih mož, kteri se Boga bojé in v kterih je resnica in ki sovražijo lakomnost“. In postavil je ene izmed njih čez 1000, ene čez 100, ene čez 50, ene čez 10; ti naj sodijo ljudstvo vsaki čas, in ako bo ktera reč više, naj jo préd-te prinesejo; sami naj manje reči rzsodijo. Tako bo tebi polajšano, ker bo breme med druge razdeljeno, in Bog bo s teboj“. In Mojzes je tako naredil. Še enkrat: Kaj je rekel duhoven Jetro? „Odberi si zmožnih mož“, namreč, kteri bodo mogli svoje dolžnosti opravljati. Zdaj pa je zadosti, da le nektere može imenuješ, če tudi niso zmožni.

Nadalje je rekel: „Kteri se Boga bojé, v kterih je resnica, in ki sovražijo lakomnost“. Takih je celó težko kje najti; vendar je pa naša dolžnost, kar je mogoče, tako ravnati. Skusimo najpred sami sebe popraviti, potlej bomo znali tudi druge.

Bratje moji! nikar pa ne mislimo, da so med nami le samo trije može prisegli za pravico se potegovati, ampak nas vseh je ta dolžnost. Bratje moji! hodimo mirni, ponižni po poti resnice, da se bomo vredni storili zaupnosti, ktero nam je ljudstvo skazalo. Mi imamo s ponižnim poterpljenjem med ljudstvom dobrega imena in veljave iskati. Može se spozná, kdor več zopernost med ljudmi poterpeti zná. Bratje moji! tudi to se ne spodobi za možé, da kadar skupaj pridemo, le eden čez družega vpijemo brez poterpljenja, in mu besedo pregriznemo, da še izgovoriti ne more. To navado pustimo ženskam, kterim ni mar, če se tudi sprejo, da le veliko sklepetajo. Bratje moji! opominjam vas, kar

piše modri v sv. pismu, rekoč, kadar je prevzetan nespa-
metnik za višjega postavljen, takrat ljudstvo od žalosti
svoje glave pobeša; ono žaluje, ker vé, da bo tepeno.
Blagor pa jim, kjer imajo mirne in ponižne vizarje.

Tako bratje moji! Mir, edinost, poterpljenje, ljubezen
naj bo naše vodilo! **Z Bogom!** *)

Na Jesenicah.

Anton Pazler.

Stanje Slovincov.

(Konec).

Sjedinjenje dosihmal zeló raztresenih Slovincov bi
se tudi dosta lahko učinilo i storilo, ker su naše slo-
venske pokrajine dosta lepo okroglene, i se narodnosti slo-
venska i nemečka točno i oistro delite i niste tako pome-
šane, kakor narodnosti v Ugerskoj, nego meja gré naravnost
od Zilje čez Belak (Villach) do Radgone (Radkersburg) i
samo med Radgonu i dolnju Lindavu se razprostira jeden
slovenski rukav proti severu. — Da nikto nam po krivici
ne očita, da hočemo slovenski del Koruške i Štajarske mo-
žebiti nekam zavleči, možebiti nekam v globoku Indiju. Nečto
takoga nam Slovincem niti v sanjah ne napade, ako bi se
nam dovolil jeden jedini deželni sbor, to bi ostale vse nepre-
menjeno, kakor je bilo do sada, to bi se ne premaknula
ni jedna ves, ni jeden terg, ni jedno mesto, ostal bi Dobrač
kde sada stoji, ostalo bi Pohorje (Baherngebirg) kde je do
sada stalo s slovenskimi goricami vred, reke Zilja, Drava
i Mura bi tekle i v napred tam, kde su do sada tekle, vsa
razlika bi obstala v tom, da bi slovenski poslaniki šli mesto
na šest landtagov, v Celovec, v Gradec i tako dalje, samo
vsi na jeden deželni sbor, i ješči ti muži bi se vernuli po
dokončanom sboru opet lepo na svoj dom.

Da nikto nas ne obreče, da hočemo dežele tergati, mi
samo želimo to sjediniti, čto je nenaravno raztergano, to je
slovenski narod; mi želimo samo to razločiti, čto je v pro-
tinaravnu smesu vkup stlačeno, čto se vkup ne sliši i samo
nezadovoljnost uzrokuje i deržavi škodu naredja.

Mi se v istini nadamo, da se nam Slovincem bude do-
zvolilo, sjediniti se v jeden celek v Slovenii i deržati jeden
jedini deželni sbor; v toj sladkoj nadi, v tom radostnom
očakovanji nas močno potvrđuje ustava deželnih sborov
izdana 26. svečana, kjer se velí, da sbor štajarski, krajski,
koruški itd. se skliče v poglavno mesto, ako cesar kako
drugač ne sklène.

To je jasno — da se možuju deželni sbori slovenski
sbrati tedaj kje drugje; kde? — to nam je vse jedno, ka-
morkoli presvetli cesar milostljivo nam zaukažu, radi pojdemo
— brat k bratu, Slaven k Slavenu.

Da bi se to na postavni poti doseglo, naj bi poslanci
iz slovenskih dežel v prihodnjem pervem sboru vsak na
svojem mestu to želju odkrili i lepo zagovarjali.

Tretja naša potreba: Bratska sloga s Horvati i
uzajemnost s Slovani, osobito z avstrijanskimi.

V čem ta sloga i uzajemnost ima obstati, to se na-
tenko i točno ne dá naznačiti, v obče bi se to moglo tako-
le izreči: Čtogod Slovinci, kakor narod, nameravamo, pišemo
ali delamo, pri vsem na svoje najbližje susede Horvate i
na ostale avstrijanske Slavjane se ozirajmo. — Pravilo nam
budi: **Nihil slavici a me alienum esse puto**; to je po slo-
vansko: **Что славянско то наше** — čto slavjansko to naše.

Za sada je najpotrebnejše, da se bližamo i onda slo-
žimo v književnom jeziku horvatsko-serbskom. To lepo,

*) Kakor slišimo, je mogel naš častiti dopisnik zavoljo popisa
srenjskih volitev na Jesenicah prav nedolžno že marsiktero
grenjko požreti za svoj dober namen, da je srenjo pohvalil,
ker je dobro volila, nasproti mnogim drugim srenjam, ktere
— kakor so „Novice“ že dosti takih izgledov iz različnih dežel
dale — delajo z volitvami kakor svinja z mehóm. Kaj Vam,
Jeseničarji, ni všeč, da Vas kdo očitno hvali in še za iz-
gled stavi drugim slovenskim krajem? Saj ste umni možje,
znate brati in pravo ločiti od hudobne zvijače. Vred.

razgovetno i jederno slavjansko narečje pišu uže sada Hor-
vati i Serbi njih šest milijonov. Ne dá se oceniti, kako
koristno i polezno bi bilo za nas Slovence, ako bi svoje
narečje po malo tako polepšali, da bi se ž njimi v knji-
ževnom jeziku složili. Čto bi mi Slovinci napisali, bi se
čitalo po vsej Jugoslavii, lahko bi se knjige naše razpro-
dale, ker bi ne imele za čitatelje samo Slovence, nego vse
Jugoslavjane, nas več od sedem milijonov. Tù je veselje
vzeti v pest pero, kada spisovatelj se spomeni, da pisučega
razume zajedno Slovinci, Horvati i Serbi. Valjane knjige
v književnom horvatsko-serbsko-slovenskom jeziku spisane
bi se gotovo ložeje na svet izdajale i ložeje se razprodale,
nego spisane samo v jednom narečji. Mnoga izverstna
knjiga se v slovenščini niti izdati ne može, ker bi se med
Slovinci premalo kupcov našlo i bi spisovatelj za svoj trud
i za svoj trošek na izdavanje knjige imel mesto dobička še
le škodu. Kto rad v svoju gotovu škodu piše i se
rad v svoju škodu trudi?

Da bi se Slovinci složili s svojimi najbližnjimi bratri
i susedi Horvati i Serbi, to bi nič ne bilo novoga, tudi nič
težkoga; v pravopisu smo se s Horvati uže složili. Počeli
smo od početka nekteri Slovinci pisati v „Novice“ sedanjim
organičkim pravopisom, najpred samo poredko i po samim,
onda jih je pristupovalo neprenehoma več i zadnjič je bil
ta pravopis skoro nevedeč upeljan. Tako je bila prva naj-
važnejša i najtežja stupinja k slogi storjena.

Primimo se dela marljivo pri tej priči, brez ote-
zanja. Krepko prijeto, na pol dokončano! Samo sledeće
da učinimo: Kto hoče pisati izključivo samo za Slovence,
on naj piše i v napred, kakor je pisal do sada.

Kto bi blagovoljno želel pisati uzajemno — on naj
piše po slovensko, v povedih, stavkih (Sätzen) kratkih i
ne zapletenih — naj namesto našega temnoga *o: soditi,*
dob, imam veliko ribo, oni delajo — stavlja po horvatsko-
serbsko *u: suditi, dub, imam veliku ribu, oni delaju;*
— onda naj sklanja pridavna (adjectiva) s terdim soglas-
nikom na: *oga, omu, om: velikoga, velikomu, pri ve-*
likom, z velikim; mehka pridavna pa na: ega, emu, em:
vručega, vručemu, pri vručem, z vručim. To bi bilo za
sada dosta. — Sedanji horvatsko-serbski jezik ima pak —
kakor naš slovenski, — tudi nektore osobitosti, kojih bi mi
ne imeli nasledovati, piše se na primer *o: orao, dao,* mesto
l: orel, dal; za poluglasnik pišu *a: lovac, konac,* bolje:
lovec, konec; po serbsko se koncovke množnikove z dvoj-
nikovimi zamenjuju i pisme *h* se večkrat izpušča i se piše:
rana, lieb, mesto: *hrana, hleb.*

Dane so nam sada ustavne pravice, koje se budu ješče
dale dalje razviti in razširiti po deželnih sborih v deržavnom
sboru. K tomu je pa neobhodno treba, da se po ustavu
ustavno ravnati znamo, da se vemo naših pravic ustavnih
dostojno služiti, da se dobro naučimo braniti jih, razvijati i
dalje širjati jih. Pravica je samo tistemu k pridu, koji se
je pametno služiti zná; nevednomu i zaspanomu se zgube
i mu zaspe take najlepše pravice. Pozor tedaj, domoljubi,
časi so važni, naloga nam velika! — Matija Majar.

Lepoznanski del.

Turki in raja.

Poleg ilirskoga.

(Dalje.)

V.

Jasna noč nasledovala je krasni dan. Mirni mesec
tiho je popotoval po svojem nebeškem potu, odevajoč sterne
verhunce Balkana s srebernih žarkov obleko. Mertva tišina
vladala je v taboru hajdučkem. Na ravnini pod vedrim
nebo m ležali so hajduki, pokriti z debelimi plajšči in z
orožjem za pasom. Tù in tam se je vidila senca stražarjev,
ki so varovali tabor hajdučki na vse strani.